

Голас Радзімы

№ 6 (1888)
7 лютага 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

АД ЧАГО ЗАЛЕЖЫЦЬ БУДУЧЫНЯ ЧАЛАВЕЧАЙ ЦЫВІЛІЗАЦЫІ

[«Адказы К. У. Чарненкі па пытанні карэспандэнта амерыканскай тэлекампаніі Сі-эн-эн С. Луры»].
стар. 2

ДВА ПОГЛЯДЫ НА ПЫТАННЕ ІНТЭРНАЦЫЯНАЛЬ- НЫХ АДНОСІН БРАТНІХ КРАІН

[«Ради чего фальсифицируют принцип коллективной защиты социализма!»].
стар. 4

ЮРЫЙ ТАРЫЧ — ЗАСНАВАЛЬНІК БЕЛАРУСКАГА КІНО

[«Вялікі мастак і чалавек»].
стар. 6

Віктар КІСЯЛЕУ, якога вы бачыце на гэтым здымку, звычайны рабочы, па прафесіі — праходчык. Будаваў метро ў Маскве і Ташкенце, пракладаў тунелі ў Сібіры. Пяць гадоў назад ён разам з сям'ёй вярнуўся дамоў, у Беларусь. Увесь гэты час працуе на будаўніцтве Мінскага метрапалітэна. Віктар Кісялёў вядзе і вялікую грамадскую работу. Ён выбраны членам бюро аднаго з раённых камітэтаў партыі горада Мінска. [Артыкул пра В. Кісялёва «Аўтарытэтная думка рабочага» змешчаны на 3-й стар.].
Фота П. КАСТРАМЫ.

АДКАЗЫ К. У. ЧАРНЕНКІ

на пытанні карэспандэнта амерыканскай тэлекампаніі Сі-эн-эн С. Луры

Пытанне. Ці лічыце вы, што дасягнутая паміж ЗША і СССР у Жэневе дагаворанасць аб перагаворах, якія пачнуцца 12 сакавіка, стварае ўмовы для сур'езнага і плённага разгляду пытанняў прадукінення гонкі ўзбраенняў у космасе і яе спынення на Зямлі?

Адказ. У нас сумненні на конт гэтага няма. Аб'ектыўна дагаворанасць аб прадмеце і мэтах маючых адбыцца савецка-амерыканскіх перагавораў такую магчымасць адкрывае. У ёй закладзена правільная і, я б сказаў, адзіна магчымая ў існуючых умовах схема вырашэння праблемы ядзерных і касмічных узбраенняў. Цяпер нельга абмежаваць, а тым больш скараціць ядзерныя ўзбраенні, не прыняўшы эфектыўных мер, якія не дапусцілі б мілітарызацыі космасу. Гэта арганічная ўзаемасувязь дакладна зафіксавана ў сумесным савецка-амерыканскім дакуменце.

Другі прынцыповы момант. У гэтым дакуменце ясна сказана, што канчатковым вынікам намаганняў бакоў у галіне абмежавання і скарачэння ўзбраенняў павінна быць поўная ліквідацыя ядзернай зброі. Хацеў бы напамінаць, што Савецкі Саюз паслядоўна выступае іменна за такое рашэнне з моманту пачатку атамнай зброі. Заўважу, што да апошняга часу ЗША не хацелі нават гаварыць на гэту тэму.

Аснова для таго, каб весці перагаворы сур'езна, мэтанакіравана, паўтараю, ёсць. Справа за тым, каб сумленна прытрымлівацца дасягнутай у Жэневе дагаворанасці, на практыцы строга вытрымліваць яе ва ўсіх частках.

Сваёй дэлегацыі мы даём дакладныя інструкцыі дзейнічаць такім чынам. Таго ж мы чакаем і ад амерыканскага боку.

Пытанне. Чаму Савецкі Саюз так рашуча прытрымліваецца выстаўленай Злучанымі Штатамі канцэпцыі «стратэгічнай абароннай ініцыятывы», прымаючы пад увагу, што цяпер урад

ЗША вядзе размовы толькі аб навуковых даследаваннях у гэтай галіне?

Адказ. Выкарыстанне тэрміна «абаронная» — гульня словамі. Па сваёй сутнасці гэта канцэпцыя наступальная, дакладней агрэсіўная. Ставіцца на мэце паспрабаваць абязброіць другі бок, пазбавіць магчымасці нанесці ўдар у адказ у выпадку ядзернай агрэсіі супраць яго.

Прасцей кажучы, ставіцца задача атрымаць для сябе магчымасць нанесці ядзерны ўдар у разліку на беспакаранасць, прыкрыўшыся проціракетным «шчытом» ад адплаты. Гэта ўсё тая ж лінія на дасягненне рашаючай ваеннай перавагі з усімі зыходзячымі адсюль вынікамі для справы міру і міжнароднай бяспекі.

Думаю, з гэтага ясна, чаму мы рашуча супраць гэтай канцэпцыі і такіх планаў.

Размовы ж аб тым, што справа пакуль што абмяжоўваецца навуковымі даследаваннямі, здольны толькі ўвесці ў зман. Успомнім, і атамная бомба з'явілася вынікам навуковых даследаванняў у рамках праекта «Манхэтэн». Усе ведаючы, чым гэта абярнулася для жыхароў Хірасімы і Нагасакі. З таго часу ўвесь свет і самі амерыканцы жывуць пад ценем ядзернай зброі. Нельга дапусціць, каб цяпер грозная небяспека прыйшла з космасу.

Хачу, каб мяне правільна зразумелі. Мы так востра выступаем супраць распаўсюджвання гонкі ўзбраенняў на космас не таму, што мы не зможам адказаць на гэтыя планы Вашынгтона. Калі нас вымусяць, мы зробім усё, як гэта ўжо было не раз у мінулым, каб абараніць сваю бяспеку, а таксама бяспеку нашых саюзнікаў і сяброў.

Але трэба глядзець праўдзе ў вочы: мілітарызацыя космасу разбурыла б бестэрміновы савецка-амерыканскі дагавор аб абмежаванні сістэм проціракетнай абароны, як і многія іншыя дзеючыя цяпер міжнародныя пагадненні. Мілітарызацыя кос-

масу не толькі азначала б фактычна канец працэсу абмежавання і скарачэння ядзерных узбраенняў, але стала б каталізатарам бескантрольнай гонкі ўзбраенняў па ўсіх напрамках.

Пытанне. Многія амерыканскія афіцыйныя асобы ў апошні час заяўлялі, што новыя перагаворы будуць цяжкімі і не прывядуць да хуткіх дагаворанасцей. Ці падзяляеце вы гэты пункт гледжання? Што можа, на ваш погляд, быць найбольш сур'езнай перашкодай паспяховаму выходу перагавораў?

Адказ. Так, нам вядомы такога роду заявы, што робяцца ў ЗША, у тым ліку асобамі, якія маюць дачыненне да падрыхтоўкі перагавораў. Перагаворы яшчэ не пачаліся, а ўжо гавораць аб непераадольных цяжкасцях, загадзя настройваюць грамадскасць на гады бясплэнных дыскусій, заклікаюць не падавацца «гіпнозу Жэневы», а па-ранейшаму фарсіравана нарошчваць ядзерныя ўзбраенні, раскручваюць касмічныя праграмы. Калі і гавораць аб магчымасці якіх-небудзь дагаворанасцей, то толькі па асобных, зразумела, выгадных для ЗША, пытаннях ядзерных узбраенняў, а праблему космасу трэба, маўляў, адкласці да грэчаскіх календаў.

Не хацеў бы, аднак, ствараць уражання, быццам мы, у Савецкім Саюзе, лічым будучыя перагаворы лёгкімі. Мы глядзім на рэчы рэалістычна, бачым існуючыя складанасці. А яны — немалыя.

Але яны пераадольныя. Для гэтага неабходны наяўнасць у кожнага з бакоў добрай волі, гатоўнасць да разумных кампрамісаў і строгае захаванне прынтэпу роўнасці і аднолькавай бяспекі.

І, вядома, недапушчальна, каб рабіліся крокі, якія перашкаджаюць канструктыўным перагаворам, ідуць уразрэз з задачай прадукінення гонкі ўзбраенняў у космасе і спынення яе на зямлі.

Думка павінна працаваць у іншым напрамку — як стварыць

спрыяльную атмасферу для перагавораў. Для гэтага ёсць рэальныя магчымасці.

Хіба не дапамагла б перагаворам, дасягненню сумесна пастаўленай мэты — ліквідацыі ў канчатковым выніку ўсёй ядзернай зброі — адмова ЗША па прыкладу Савецкага Саюза ад прымянення ядзернай зброі першымі? Паставіць гонку ядзерных узбраенняў на трывалыя тармазы і тым самым дапамагчы і перагаворам магло б замарожванне ядзерных арсеналаў і поўная забарона ўсіх выпрабаванняў ядзернай зброі.

Пытанне. Які ўплыў робіць цяперашні стан савецка-амерыканскіх адносін на агульную міжнародную абстаноўку? Якім чынам маючыя адбыцца перагаворы могуць змяніць гэту абстаноўку?

Адказ. Справа паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі пакуль што, на жаль, ідуць не лепшым чынам. Гэта, зразумела, не можа не адбівацца на агульную міжнародную абстаноўку, якая застаецца складанай і напружанай.

Так, паміж СССР і ЗША дасягнута дагаворанасць весці перагаворы па цэнтральных пытаннях, якія закранаюць усеагульную бяспеку. Натуральна, што ва ўсім свеце гэты крок сустрэў адабрэнне, выклікаў надзею. Але не будзем закрываць вочы на тое, што прычыны існуючай у свеце напружанасці не ліквідаваны.

Ці адмянілі Злучаныя Штаты хоць бы адну са сваіх праграм, нацэленых на дасягненне ваеннай перавагі? Не. Наадварот, канверс у узбраенні працуе на поўную магутнасць для дасягнення ўказанай мэты. Або, можа, спынілася размяшчэнне новых амерыканскіх ядзерных ракет у Заходняй Еўропе? Таксама не.

Не адмаўляюцца ЗША і ад метадаў дыктату ў адносінах да іншых дзяржаў. Міжнародная абстаноўка сёння — гэта і неаб'яўленая вайна супраць Нікарагуа, гэта і падтрымка ізраільскай агрэсіі на Блізкім Усходзе і дапамаганне расісцкаму тэро-

ру на Поўдні Афрыкі, гэта значыць такія праяўлены ў палітыцы, якія адхіляе пераважная большасць людзей на ўсіх кантынентах. Народы не прымаюць такой палітыкі, есуджаюць яе і рашуча патрабуюць пакласці ёй канец.

Падагульняючы, скажу: чалавечтва перажывае пераломны момант у сваёй гісторыі. Ад таго, ці будуць вырашаны буйнейшыя задачы, якія стаяць перад светам сёння, — перш за ўсё ліквідацыя ядзернай пагрозы, прадукіненне мілітарызацыі космасу і яго выкарыстанне выключна ў мірных мэтах, аб'яднанне намаганняў народаў для вырашэння глабальных эканамічных і экалагічных праблем — залежыць сама будучыня чалавечай цывілізацыі.

Дарэчы, тут, я думаю, змяшчаецца і адказ на другую частку вашага пытання. Станоўчы зыход новых савецка-амерыканскіх перагавораў па ядзерных і касмічных узбраеннях зробіць бы спрыяльнае ўздзеянне на абстаноўку ў свеце, з'явіўся б буйным крокам на шляху вырашэння кардынальных праблем сучаснасці.

Савецкі Саюз будзе працаваць у гэтым напрамку, дабівацца важкіх і канкрэтных вынікаў у Жэневе. Але не ўсё тут залежыць толькі ад савецкага боку.

Людзі не проста ўсведамляюць драматызм нашага часу, яны ўсё яснай разуменнем, дзе праходзіць водападзел паміж асноўнымі курсамі палітыкі — палітыкай міру і лініяй на падрыхтоўку вайны. Народы і ўрады рашуча выказваюцца за адараўленне міжнароднай абстаноўкі, за спыненне гонкі ўзбраенняў, за мірны космас, за ліквідацыю ядзернай зброі на зямлі.

Аб гэтым толькі што справядліва і ва ўвесь голас заявілі кіраўнікі дзяржаў і ўрадаў Індыі, Мексікі, Швецыі, Танзаніі, Аргенціны і Грэцыі ў прынятай у Дэлі дэкларацыі.

Да гэтага абавязваюць нашы краіны іх высокая адказнасць перад цяперашнім і будучымі пакаленнямі.

падзеі • людзі • факты

3 ПАВЕДАМЛЕННЯ ЦСУ

СВЕДЧАЦЬ ЛІЧБЫ

Гэтымі днямі ў беларускай прэсе было апублікавана паведамленне Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення (ЦСУ) БССР аб выніках выканання Дзяржаўнага плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця рэспублікі ў 1984 годзе.

ЦСУ БССР паведамляе, што атрыманы нацыянальны даход у 1984 годзе склаў 105 працэнтаў да ўзроўню 1983 года, прыбытак па народнай гаспадарцы павялічыўся на 9,7 працэнта. Звыш трох чацвёртых выкарыстаннага ў рэспубліцы нацыянальнага даходу накіравана на спажыванне, а з улікам затрат на жыллёвае і сацыяльна-культурнае будаўніцтва непасрэдна на народны дабрабыт выдаткавана больш як чатыры пятае нацыянальнага даходу.

Летась рэальныя даходы ў разліку на душу насельніцтва ўзраслі на 3,5 працэнта. Выплаты і льготы з грамадскіх фондаў спажывання склалі 4,8 мільярда рублёў, або на 202 мільёны больш, чым у 1983 годзе. З улікам гэтых выплат і льгот заробатная плата рабочых і служачых павялічылася з 226 рублёў да 234 рублёў у месяц.

За кошт усіх крыніц фінансавання пабудаваны жыллыя дамы агульнай плошчай 4 мільёны 925 тысяч квадратных метраў, што на 6 працэнтаў больш, чым у 1983 годзе. Жыллёвыя ўмовы палепшылі 420 тысяч чалавек.

Колькасць насельніцтва Беларусі на 1 студзеня 1985 года склала 9,9 мільёна чалавек.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

НАЦЫЯНАЛЬНАЕ СВЯТА ІНДЫІ

Адбыўся ўрачысты сход грамадска-сці Мінска, прысвечаны нацыянальнаму святу Індыі — Дню рэспублікі.

Даклад зрабіў старшыня праўлення Мінскага гарадскога аддзялення Таварыства савецка-індыйскай дружбы, намеснік міністра асветы БССР Р. Сярноў.

Са словамі ўдзячнасці савецкаму народу за ўсебаковую дапамогу ў стварэнні незалежнай нацыянальнай эканомікі выступіла генеральны сакратар зямляцтва індыйскіх студэнтаў, якія вучацца ў Мінску, студэнтка Беларускага ўніверсітэта Шарма Рэкха.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ПРАФСАЮЗНАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ З ІРЛАНДЫІ

У сталіцы нашай рэспублікі гасціла дэлегацыя ірландскага кангрэса трэйд-юніёнаў на чале з членам яго выканаўчага камітэта, рэгіянальным сакратаром нацыянальнага прафсаюза швейнай прамысловасці Уільямам Уоласам.

Члены дэлегацыі наведлі мінскае вытворчае швейнае аб'яднанне «Камсамолка».

Вялікае ўражанне зрабілі на нас высокі тэхнічны ўзровень вытворчасці, умовы працы рабочых гэтага аб'яднання, сказаў у гутарцы з журналістамі кіраўнік дэлегацыі. Асаблі-

ва цікава было пазнаёміцца з вопытам работы камітэта прафсаюза па ахове працы і арганізацыі адпачынку рабочых, прыцягненню іх да шырокага ўдзелу ў кіраванні вытворчасцю.

Наш візіт у СССР, падкрэсліў У. Уолас, паслужыць справе далейшага ўмацавання і пашырэння адносін паміж савецкімі і ірландскімі прафсаюзамі, адным з галоўных напрамкаў супрацоўніцтва якіх з'яўляецца барацьба за мір.

Члены дэлегацыі былі прыняты ў Беларускай савецкай прафсаюзу. Старшыня Белсаўпрофа М. Полазаў азнаёміў гасцей з гераічным мінулым Беларусі, дасягненнямі яе працоўных у развіцці эканомікі, навукі і культуры, расказаў аб шматграннай дзейнасці прафсаюзаў рэспублікі.

КЛОПАТЫ АБ ЧАЛАВКУ

У прыгожым лясным масіве каля Рэчыцы размясціўся новы санаторый-прафілакторый вытворчага аб'яднання «Беларуснафта». Штогод тут змогуць адпачываць паўтары тысячы нафтавікоў рэспублікі. Да іх паслуг — двухмесныя нумары, утульныя холы, зімовы сад, актавая і камінная залы. У здраўніцы добрая лячэбная база, ёсць басейн з саунай.

Сучасным фізіятэрапеўтычным абсталяваннем аснашчаны многія кабінеты.

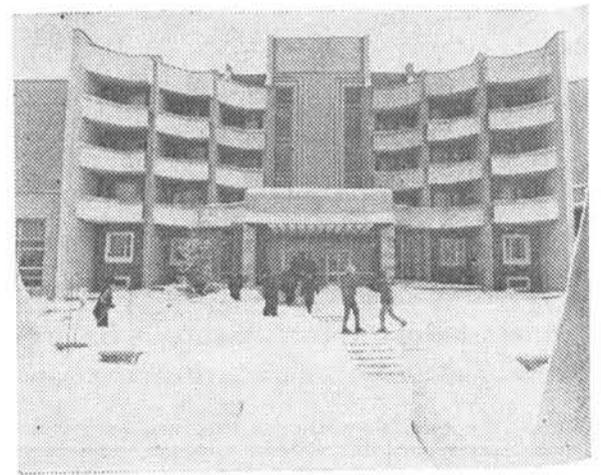
НА ЗДЫМКУ: новая здраўніца нафтавікоў.

МАЛАДЗЕЖНЫЯ КАНТАКТЫ

НА АФРЫКАНСКІМ КАНТЫНЕНЦЕ

У Мінск вярнулася група маладых рабочых прамысловых прадпрыемстваў горада, якія ў пачатку гэтага года адправіліся на цеплаходзе «Латвія» ў круіз па краінах Афрыкі.

За час падарожжа мінчане пабывалі ў Гане, Конга, Гвінеі-Бісау, Гвінеі, Анголе. У праграму круізу ўваходзілі сустрэчы з моладдзю гэтых краін, сумесныя культурныя мерапрыемствы і спартыўныя спаборніцтвы. Савецкія юнакі і дзяўчаты з цікавасцю знаёміліся з працай і бытам, традыцыямі афрыканскіх народаў.

ГРАМАДСКАЕ ЖЫЦЦЁ ПРАХОДЧЫКА КІСЯЛЁВА

АЎТАРЫТЭТНАЯ ДУМКА РАБОЧАГА

Са слоў першага сакратара Партызанскага райкома партыі горада Мінска Віктара Савіча я ўжо ведаў, што член бюро райкома партыі брыгадзір праходчыкаў на будаўніцтве метро ў сталіцы Беларусі Віктар Кісялёў — чалавек сціплы, немнагаслоўны, асабліва ў тым, што датычыць яго самога. «Яго вопыт, яго меркаванні памагаюць нам, членам бюро, хутчэй знаходзіць узважаныя і абгрунтаваныя рашэнні», — сказаў сакратар.

І вось мы сустрэліся. Час ішоў, а размова не ладзілася. Мне нават здалася, што Віктар неяк няўтульна адчувае сябе ў сваёй жа трохпакетнай кватэры. Стройны, з выскімі ілбом і выразнымі маршчынамі на шчоках (усё ж мінуў 51 год), ён ніяк не знаходзіў месца сваім натруджаным рабочым рукам. То браў газету, разглядаў яе, вяртаў на месца. То падняўся, выйшаў на кухню, прынёс дамашняга журавіннага морсу, разліў у шклянкі, прапанаваў пакаштаваць. «Ну які з мяне партыйны работнік, — сказаў раптам і збянтэжана ўсміхнуўся. — Думаю, што занадта шырокае для мяне райкомаўскае крэсла. Яшчэ б хто-небудзь побач умясціўся». І ніякага прытворства — непадробная шчырасць.

Толькі потым стала мне зразумелай прычына залішняй скаванасці Віктара: я з

самага пачатку размаўляў з ім як з вопытным партыйным актывістам. А галоўнай справай усяго яго жыцця была праца праходчыка, рабочага чалавека, які пракладае тунелі пад зямлёй. — І ў скалах, і ў больш мяккім грунце, і ў пльывунах. У Віктара стаж падземных работ — амаль чвэрць стагоддзя. Гэта намнога больш, чым мінімальна прадугледжана савецкім заканадаўствам для прадстаўнікоў яго прафесіі, якія атрымліваюць пенсію па ўзросце ў 50 гадоў.

Віктар перажыў другую сусветную вайну, цалкам зведаў цяжар, які выпаў на долю яго пакалення. Ён паспеў скончыць першы клас пачатковай школы, калі фашысцкая Германія вераломна напала на Савецкі Саюз. У баях за Радзіму загінуў бацька Віктара, старэйшага з пяці дзяцей, што засталіся ў маці. У вайну вучыцца не давялося, пасля вайны — з перапынкамі: трэба было працаваць, дапамагаць сям'і. Таму школу скончыў ужо дарослым, калі сам моцна стаў на ногі.

Шлях да прафесіі праходчыка пачаўся ў Віктара ў Маскве, на будаўніцтве метрапалітэна, куды ён прыйшоў пасля службы ў Савецкай Арміі. А калі краіне занатрабаваліся маладыя рукі для асваення багаццяў Сібіры, паехаў добраахвотнікам

у Краснаярскі край. На будаўніцтве чыгуначнай магістралі Абакан — Тайшэт, аб якой у свой час многа пісалі і савецкія, і замежныя газеты, Віктар удзельнічаў у пракладцы двух тунеляў. Тут ужо ў сталым узросце дваццацігадовагаў назад стаў членам Камуністычнай партыі. Потым пяць гадоў працаваў ва Узбекістане — спачатку брыгадзірам праходчыкаў на будаўніцтве метро ў Ташкенце, затым — гідра-тэхнічных збудаванняў. Але цягнула ў родную Беларусь. Сюды ўсёй сям'ёй, з жонкай, сынам і дачкой, пераехалі пяць гадоў назад. І ў тым, што жыхары амаль паўтара мільённага Мінска атрымалі летась новы від транспарту — метро, ёсць немалая заслуга брыгады праходчыкаў, якой кіруе Віктар Кісялёў.

«Немалая» — гэта не для абдыкальнасці. Ubачыўшы Віктара яшчэ ля райкома партыі за рулём аўтамабіля «Масквіч», я спытаў, ці даўно ён водзіць машыну. «Гэтую — другі год, — адказаў ён тады. — Машына асобая — прэміяльная». На будаўніцтве станцыі метро на плошчы Леніна ў Мінску Кісялёў прапанаваў сваю больш простую і танную тэхналогію падрыхтоўкі станцыі. Яго прапанову прынялі, рэалізавалі з вялікім эфектам, Кісялёў стаў удзельнікам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Вось ад-

туль ён і атрымаў заахвочвальную прэмію — «Масквіч».

Цяпер, калі першая чарга Мінскага метрапалітэна ўжо дзейнічае, напружанне ў рабоце брыгады Кісялёва крыху спала. Ды і людзей паменшала. Дзесяць чалавек адкамандазравалі ў Маскву, 7 — на поўнач, у Архангельск, 6 — у Закаўказзе, у Арменію, той-сёй перайшоў у іншыя будаўнічыя арганізацыі Мінска. «Яны нам у гарачы час дапамагалі, цяпер мы ім памагаем», — сказаў Віктар, маючы на ўвазе іншыя гарады і рэспублікі. Адаючы вопытных праходчыкаў, чые сілы і веды неабходныя ў іншых раёнах краіны, ён папаўняе сваю брыгаду моладзю, цярыліва і настойліва працуе з ёю. З маладымі ў яго добры кантакт, працуецца з імі лёгка.

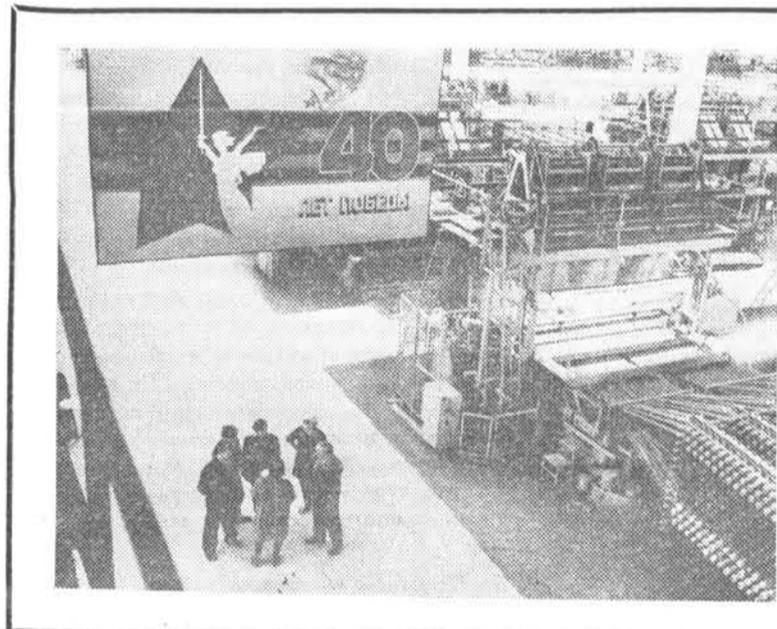
У Кісялёва вялікі вопыт работы ў якасці члена партыйнага бюро будаўнічага ўпраўлення. Яму многа гадоў запар даручалі работу з моладзю. Вось ён і вывучыў дасканалы праблемы, якімі жывуць маладыя рабочыя, іх інтарэсы, густы, патрэбнасці і з дапамогай партарганізацыі ўплывае на справы камсамольцаў, маладога папаўнення будаўнікоў. У трэсце «Мінскметрбуд» Кісялёў выбраны членам партыйнага камітэта, у райкоме партыі — членам яго бюро, якое вырашае бягучыя справы

жыцця раённай партарганізацыі ў перыяды паміж плену-мамі райкома.

Партызанскі раён Мінска — найбольш буйны прамысловы раён у сталіцы Беларусі. У ім 17 прадпрыемстваў, уключаючы такія буйныя, як трактарны, маторны, электратэхнічны заводы, больш за сто пярвічных партыйных арганізацый, якія прадстаўляюць розныя прадпрыемствы, будоўлі, арганізацыі і ўстановы. «Я, вядома, разумею, што райкому даводзіцца вырашаць многія пытанні, але нават уявіць сабе не мог, якая процьма розных спраў сканцэнтравана ў гэтым партыйным органе. І па кожнаму пытанню, няхай то будзе прыём у партыю ці разбор персанальнай справы камуніста, праблемы ўплыву камуністаў на вырашэнне гаспадарчых задач ці пытанні ідэалагічнай дзейнасці, ты павінен мець сваё меркаванне, прыняць рашэнне», — гаворыць Кісялёў.

Яго таварышы мне казалі, што галоўнымі якасцямі характару Кісялёва яны лічаць прынцыповасць, цвёрдасць у адстойванні сваёй думкі, нераўнадушша да лёсу чалавека, уменне бачыць і аданіць станоўчыя бакі і недаходы людзей, строгі падыход да сябе і іншых. За гэта яго паважаюць, да яго прыслухоўваюцца, бяруць з яго прыклад.

Дзмітрый ГАЙМАКОУ.

Завершана будаўніцтва новых вытворчых плошчаў Брэсцкага дыванова-суконнага аб'яднання. Тут зманціраваны і пачалі выпускаць прадукцыю 80 ткацкіх станкоў, уведзены аддзелачны і шэраг дапможных цэхаў. Ужо сёлета прадпрыемства дасць тры мільёны сто тысяч квадратных метраў дывановых вырабаў, што амаль на мільён больш, чым у папярэднім. А ўсяго, калі аб'яднанне выйдзе на праектную магутнасць, тут будзе выпускацца 5 мільёнаў квадратных метраў дываноў у год.

НА ЗДЫМКАХ: новая магутнасць аб'яднання; у адным з цэхаў прадпрыемства. На пярэднім плане швачка Святлана ГЛУШЧАНКА.

Фота Э. КАБЯКА.

ЧЫІ ПІВА ЛЕПШАЕ

ХОЛАД, СОЛАД І ТРОХІ ЛЮБОВІ

Сваё піва ў Лідзе варылі з даўняга часу. Але сёння пакаштаваць гэткага піва хатняга вырабу стала амаль немагчыма. Мала хто яго цяпер гатуе дома. Любы гаспадар — знаўца вартасці піва цалкам даярае заводскаму. І нездарма. Лідскае піва мае выключную папулярнасць на Беларусі і за яе межамі.

Першыя дробныя заводзік узнік у Лідзе ў 1868 годзе. Кажуць, што тыднёвы выраб той пиваварні змяшчаўся ў адным вазку. Сапраўдная ж вытворчасць тут распачалася толькі праз восем гадоў, калі за справу ўзяліся ўвешныя браты Пупко. Аб іх дзейнасці нагадваюць памяткі ў тутэйшым краязнаўчым музеі. Высокія з вузкім рыльцам непразрыстага тоўстага шкла пляшкі. Калекцыя этыкетак: «Сталовае», «Дэал», «Царскае» і нават «Баварскае» і «Плезенскае». І пэўна, што някепскага гатунку. Пра гэта сведчаць сярэбраныя

медалі міжнароднай выстаўкі 1903 года ў Рэймсе і кірмашу ў Марсэлі.

Сёння ў цэхах Лідскага заводу штодня напаяняюцца півам 135 тысяч бутэлек. У год гэта два мільёны дэкалітраў. Прычым прадпрыемства мае свае філіялы ў Гродна і Навагрудку. Лідскае піва прадаецца па ўсёй Гродзенскай вобласці. Што тыдзень пивавары адпраўляюць сваю прадукцыю і ў Мінск. У цяперашнім іхнім арсенале тры асноўныя гатункі: піва «Лідскае», «Жыгулёўскае» і «Яны колас». Да сотай гадавіны заводу і 600-годдзя горада гатавалася яшчэ «Наша марка» — цёмнае піва шаснаццаціпрацэнтнай моцы.

Гандлёвая марка Лідскага пиваварнага заводу мае трывалы давер у пакупнікоў. Пазалетась (1983 год) гэтая высокая рэпутацыя яшчэ раз спраўдзілася. У Маскве на ўсесаюзным дэгустацыйным конкурсе лідскае піва гатунку «Жыгу-

лёўскае» было прызнана лепшым у краіне. Стаць першымі было досыць цяжка. Зазначым, у конкурсе ўдзельнічала пяць маскоўскіх заводаў. Партрабавальнае журы правярала піва на колер, бляск, горыч, смак, вышыню пены, яе трываласць у часе.

А зараз пазнаёмімся з самім прадпрыемствам, наведаем яго цэхі. Наш гід — Зоя Кузняцова. Пачынала яна звычайнай рабочай, потым вучылася на інжынера-лабаранта. Цяпер старшыня прафсаюзага камітэта заводу. Мы пабывалі ў цэхах, дзе холадна нават улетку. Зазірнулі і туды, дзе, наадварот, заўсёды цёпла, бо там варыцца сусла — густая саладкаватая вадкасць. Нарэшце, скончылі сваё невялічкае падарожжа ў цэху, у якім аўтаматы наліваюць піва ў бутэчкі, клеяць на іх этыкеткі і каркуюць.

Зоя тлумачыла прызначэнне разнастайнага абсталявання,

расказвала пра сутнасць працэсаў, што тут адбываюцца. Асноўная сыравіна для вырабу піва — солад, хмель ды вада. Хмель надае горыч, духмянасць і колер. Солад атрымліваюць з ячменю. Дзеля гэтага яго спачатку замочваюць, тады прарошчваюць, сушаць і драбняць. Суслам солад робіцца, калі ў яго дадаюць хмель. Сусла ахалоджваюць, тады дадаюць дрожджы. Піва бушуе. У так званых «лагерных танках» высыявае яго букет. Пасля асвятлення на сепаратары яго паступае ў іншыя ёмістасці, дзе піва, як кажучы спецыялісты, «адпачывае» перад разлівам у бутэчкі і бонкі. Усе працэсы аўтаматызаваныя.

— Сакрэты высокага майстэрства тутэйшых пивавараў? — напачатку здзіўляецца пытанню мая спадарожніца. — Як і ва ўсякай справе, надзвычай важна пільнавацца ўсіх тэхналагічных працэсаў. Букет «Лід-

скага» піва, да прыкладу, павінен спець дакладна 35 сутак і ні хвіліны болей, а «Наша марка» высыявае ажно 96 сутак. А агулам, каб згатаваць смачнае піва, патрэбны добры холад, солад і трохі любові. Любові да сваёй працы.

Лідскія пивавары падтрымліваюць сяброўскія сувязі з калегамі з Калінінградскай вобласці Расіі, з даўгаўпільскім заводам «Латгалалс» і панявежскім «Калнапіліс». Гэта ў суседніх Латвіі і Літве. Двойчы на год сябры збіраюцца, каб высветліць, чыё піва лепшае. Увесь залаташні год найсмачнейшай была лідскага прадукцыя. Былі ў Лідзе і майстры са слаўтага Плезенскага заводу, што ў Чэхаславакіі. Ім тутэйшае піва таксама спадабалася.

Нарэшце, гаворачы пра дасягненні лідчан, зазначым, што прадпрыемства за значныя поспехі ў працы было ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР і ордэнам «Знак Пашаны». У нашай краіне гэта лічыцца за вялікі гонар, з'яўляецца сведчаннем высокага майстэрства калектыву.

Сяргей АІСТРАУЦОУ.

На жыллёвае будаўніцтва ў нашай рэспубліцы за 1980—1984 гады выдаткавана 3,6 мільярда рублёў—на 24 працэнты больш, чым за папярэднія пяць гадоў. Цяпер каля 80 працэнтаў гарадскога насельніцтва Савецкага Саюза жыве ў асобных кватэрах. НА ЗДЫМКУ: жылы мікрараён па вуліцы Адзінцова ў Мінску. Фота Г. УСЛАВАВА.

НА ГЭТУЮ сустрэчу з маладымі амерыканцамі, якія прыехалі ў Мінск па лініі Бюро міжнароднага маладзёжнага турызму «Спутнік», я ішоў з асаблівай цікавасцю. Вось ужо некалькі дзён у цэнтры ўвагі ўсіх сродкаў масавай інфармацыі была сустрэча Міністра замежных спраў СССР Андрэя Грамыкі і Дзяржаўнага сакратара ЗША Джорджа Шульца, якая праходзіла ў Жэневе. Асноўнае пытанне, якое хвалюе сёння ўсіх людзей Зямлі,—ці зможам мы захаваць мір на нашай планеце. А гэта ў значнай меры залежыць ад таго, як будучы складвацца адносіны паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі. Савецкія людзі, якія зведалі ўвесь цяжар вайны, віталі дагаворанасць

знешняга ворага, каб можна было абвінаваціць яго ва ўсіх смяротных грахах, зваліць на яго ўсю віну за няўдачы ўнутры сваёй краіны, — зноў загаварыў Даніэль. — Я далёка не ўпэўнены, што гэта так ужо неабходна. Трэба, каб нашы ўрады ўсвідомілі, што можна дабіцца значна большага, калі жыць у міры і дружбе, а не быць ворагамі. Вось чаму, мне здаецца, што перагаворы паміж А. Грамыкам і Дж. Шульцам усяляюць пэўную надзею.

У Ленінградзе я спытаў у нашага гіда аб ходзе перагавораў, таму што сам не ўмею чытаць па-руску. Са сказанага я зразу меў, што яны прайшлі паспяхова і што ў выніку гэтай сустрэчы быў зроблены пэўны крок у наладжанні дыялогу паміж

ШТО ДУМАЮЦЬ АМЕРЫКАНЦЫ

МЫ ЗА ДАЛЕЙШЫ ДЫЯЛОГ

прадстаўнікоў дзвюх краін аб правядзенні перагавораў, накіраваных на абмежаванне гонкі ўзбраенняў. І мне было вельмі цікава пачуць, што ж думаюць наокамі гэтага простыя амерыканцы.

Даніэль Хофман і Філіс Орпурт — студэнты Манчэстэрскага каледжа ў невялікім гарадку Паўночны Манчэстэр непадалёку ад Чыкага. Філіс, будучы бібліятэкар, марыць пісаць кнігі для дзяцей і сама іх ілюстравать. Даніэль — студэнт аддзялення, дзе вывучаюць праблемы, звязаныя з вайной і мірам.

— У нас у краіне няма падобнай навучальнай установы, дзе б спецыяльна вывучаліся гэтыя праблемы, хця імі займаюцца многія вучоныя. Але яны проста не могуць не хваляваць усіх людзей.

— Вядома. Яны і мяне хваляюць не толькі, як будучага спецыяліста, але перш за ўсё, як чалавека, — заўважыў Даніэль. — Не сакрэт, што ад стана адносін паміж СССР і ЗША ў многім залежыць сітуацыя ў свеце ў цэлым.

Я сур'ёзна задумваўся над тым, дзе першапрычына канфлікту паміж нашымі краінамі, Савецкаму Саюзу другая сусветная вайна прынесла спусташальныя разбурэнні, забрала 20 мільянаў чалавечых жыццяў, былі ахвяры і з амерыканскага боку. У той час мы разам змагаліся супраць фашызму. І дзіўна, што цяпер не можам знайсці сферы прыкладання сумесных намаганняў, а яны ёсць: гэта і асваенне космасу, і распрацоўка прыродных рэсурсаў, новых тэхналогій і многае іншае, дзе мы маглі б супрацоўнічаць больш актыўна і плённа дзеля дабрабыту нашых абедзвюх краін.

— У нас у ЗША ёсць людзі (хочацца спадавацца, што іх меншасць), якія ва ўсіх рускіх бачаць толькі ворагаў, — прадоўжыла размову Філіс. — Яны думаюць, што рускія хочуць іх знішчыць. А гэта не так. Мы самі ў гэтым пераканаліся.

— Я ўспамінаю свайго настаўніка, які некалі гаварыў, што нашай краіне неабходна мець

СССР і ЗША. Вярнуўшыся дамоў, я ўважліва азнаёмлюся з матэрыяламі сустрэчы, але ўжо напярэдні вынікі даюць новы імпульс маёй надзеі. Нам неабходна жыць у міры. Як гэтага дабіцца? Верагодна, нашаму ўраду трэба больш беражліва ставіцца да гэтых пытанняў, выключышы са сваёй практыкі папрокі і абвінавачванні, і зрабіць рэальныя крокі. Неабходна пераканаць усіх, ад каго гэта залежыць, правесці наступныя перагаворы як мага больш канструктыўна. Нам патрэбен мір, і мы можам жыць у міры. Мне б гэтага вельмі хацелася.

— Правільна заўважана, што ў гэтым пытанні, апрача жадання, значна важнейшыя практычныя меры. Важна, мне здаецца, і тое, каб мы мелі магчымасць вольна сустракацца і гутарыць, знаёміцца і раскажваць адзін аднаму праўду.

— Так, хацелася б, каб атрымаў далейшае развіццё культурны, навукова-тэхнічны і студэнцкі абмен, каб у хуткім часе як мага больш вашых студэнтаў прыехала да нас, а нашы студэнты маглі б прыехаць да вас. Гэта дапаможа нам бліжэй пазнаёміцца, — адказала Філіс.

— Калі нашы кантакты атрымаюць далейшае развіццё, то сумеснымі намаганнямі можна будзе захаваць мір на планеце. Я на гэта спадзяюся.

— Мне б яшчэ хацелася дадаць, што нам вельмі спадабалася ваша краіна, — зноў загаварыў Даніэль. — І я хацеў бы яшчэ раз прыехаць сюды вывучаць рускую мову. Я абавязкова вярнуся. Я жадаю савецкім юнакам і дзяўчатам вялікага шчасця і ўдачы ва ўсіх справах. Спадзяюся, што ў бліжэйшыя гады нашы краіны падружачца. Мір усім!

— Я б таксама хацела пажадаць шчасця, дружбы і міру! — дадала Філіс. — Менавіта нашаму маладому пакаленню належыць вызначыць лёс сённяшняга свету, якім яму быць. Мы можам змяніць і выратаваць яго ад гібелі. Зямля ж у нас адна на ўсіх!

Віктар ЦІХАНОЎСКІ.

РАДИ ЧЕГО ФАЛЬСИФИЦИРУЮТ ПРИНЦИП КОЛЛЕКТИВНОЙ ЗАЩИТЫ СОЦИАЛИЗМА?

1. АТАКА С РАЗЛИЧНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ

Ленинский принцип коллективной защиты социализма, отражающий объективную реальность существования и развития социалистических государств в условиях, когда империализм не отказывается от попыток изменить ход истории насильственными методами, не оставляет надежды решить исторический спор между двумя социально-экономическими системами силой оружия, всегда подвергался нападкам со стороны антикоммунистов всех мастей.

Особенно ожесточенный характер нападки такого рода приобрели в последние годы. Стремясь исказить смысл и цели военно-политического сотрудничества стран социализма в рамках Организации Варшавского Договора (ОВД), старательно замалчивая миролюбивые инициативы государств, входящих в ОВД, создавая заведомо неверное представление об усилиях стран социалистического содружества, направленных на обеспечение мира в Европе и во всем мире, на ограничение и прекращение гонки вооружений, противники социализма, не смирившиеся с реальностью существования мощного противоясая агрессивной политике США и НАТО в целом, повели в последние годы массированную атаку на принцип коллективной защиты социализма по трем основным направлениям. Речь идет об извращении самой идейно-теоретической основы оборонительного союза социалистических стран — принципа социалистического интернационализма, об отрицании необходимости коллективной защиты социализма и, наконец, о выдвигении различных вариантов военно-политических блоков с участием стран социализма без СССР.

ЛОЖЬ И ПРАВДА О СОЦИАЛИСТИЧЕСКОМ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМЕ

Нападки на принцип социалистического интернационализма сводятся к двум основным тезисам. Первый — это утверждение: социалистический интернационализм, в том числе и в области военной защиты, ущемляет национальную независимость, суверенитет социалистических стран. Подобные взгляды, получившие законченное воплощение в концепции «ограниченного суверенитета», активно пропагандируют Р. Старар, Т. Джилберт, М. Джамготч, П. Саммерскейл, С. Каплан и другие.

Заметим попутно характерную деталь: идеологи буржуазии в интересах интеграции сил империализма уже давно объявили национально-государственный суверенитет «исторически превзойденным», суверенитет отдельных стран — устаревшим, ими без конца восхваляются различные «модели» межнациональных и наднациональных государственно-монополистических объединений и союзов. Когда же речь идет о социалистическом интернационализме, те же самые идеологи немедленно начинают не просто говорить, но буквально кричать о «нарушении суверенитета», о «диктате» и т. п.

Заметим и другое: вопрос о полноправном суверенитете и его месте в системе социалистического интернационализма давно поставлен и решен — причем решен совершенно однозначно — самими коммунистами.

Ф. Энгельс еще в 1883 году писал: «Ин-

тернациональный союз возможен только между нациями, чье существование, автономия и независимость во внутренних делах включаются, следовательно, в само понятие интернационализма». Это положение, сформулированное одним из основоположников научного коммунизма, свято соблюдается КПСС, другими братскими партиями. Социалистический интернационализм, как подчеркивают коммунисты, не исключает суверенитет, а предполагает его. На июньском (1983 года) Пленуме ЦК КПСС, в частности, вновь было подчеркнуто: принципы социалистического интернационализма включают в себя как безусловное уважение суверенных прав каждой страны, так и взаимную товарищескую поддержку, взаимную помощь.

Не выдерживает критики и другой тезис буржуазных «опровергателей» социалистического интернационализма — утверждение о том, что сам этот принцип якобы служит интересам Советского Союза и навязывается им. Тезис этот получил широкое хождение на Западе со второй половины 70-х годов. Характерный для работ С. Фишера-Галаца и ряда других «советологов», он положен, в частности, в основу книги с претенциозным названием: «Советско-восточноевропейские дилеммы: принуждение, соревнование и согласие», в число авторов которой вошли К. Дэвиш, Ф. Хансен, Дж. Эриксон, М. Макинтош, Е. Моретон — люди, известные резко негативным отношением ко всему, что связано с социализмом.

Основной внутренней порок утверждений такого рода в том, что их авторы рассматривают социалистический интернационализм как явление, чуждое рабочему классу, народам стран социализма, как нечто привносимое, навязываемое извне. Они игнорируют ту истину, что пролетарский интернационализм вытекает из общности коренных интересов народов, ставших на путь строительства социализма. «Чтобы народы могли действительно объединиться, у них должны быть общие интересы. Чтобы их интересы могли быть общими, должны быть уничтожены существующие отношения собственности...» — это научное предвидение Карла Маркса было полностью подтверждено ходом истории. Именно ликвидация частной собственности на средства производства, создание общественного строя без эксплуататорских классов порождают общность коренных интересов и целей народов стран социализма. Многогранное взаимодействие социалистических государств, забота коммунистических и рабочих партий о последовательном претворении в жизнь принципов социалистического интернационализма обеспечивают гармоничное сочетание интересов каждой из стран социализма — и интересов социалистического содружества в целом.

На основе этих принципов укрепляется социалистическое содружество, идет вперед, опираясь на помощь и поддержку других, каждая социалистическая нация, укрепляется суверенитет социалистических государств, создаются наиболее благоприятные условия для свободного успешного развития каждой братской страны, решения стоящих перед ней задач.

Виталий КОВАЛЕНКО.
(АПН)

NOMINEES AND VOTERS

Preparations for elections to the Supreme Soviets of the Union and Autonomous Republics and the local Soviets has entered a very crucial stage—the nominees are starting to meet their constituents.

A nominee, registered by the election committee as a candidate to, let's say, the Russian Federation Supreme Soviet, had been put forward for the election by a certain work collective, i.e., by people who know him or her well. But the voters who are to decide on election day whether the nominee will be a deputy or not, include not only his colleagues. That is why many of the voters simply need to get personally acquainted with the nominee and have a serious, frank talk with him or her.

However, such meetings are not just for the sake of getting acquainted. The voters inform the nominee of their needs and problems, with which they expect to cope with the candidate's assistance. These wishes (not all of them, naturally, but only the most important and feasible) become the mandate of the electorate to the future deputy. If the candidate is elected, then he or she must do everything possible to implement these mandates.

At this stage of the election campaign the nominee can, of course, only promise the voters this. Later, the newly-elected deputies to the Soviet will generalize and analyze all the mandates and will determine which of them are to be fulfilled, when and by whom. After that each deputy will meet once more with his or her electorate and inform them as to what will actually be done in accord with their mandates. And this will become the deputy's commitment, the fulfilment of which he or she will bear responsibility for both to his electorate and to the Soviet.

EMERGENCE OF NEW INDUSTRY

The first batch of products has been manufactured by the Byelorussian Metallurgy Plant. The plant which is the result of joint efforts of experts from the USSR, Austria, Italy and other West European countries will produce annually half a million tons of rolled stock and over two hundred thousand tons of castings. Modern production processes employed at fully mechanized and automated electric-furnace and rolling-mill shops prevent any pollution of environment and ensure the maximum efficiency of production, which will make it possible to compensate in near future the expenditures, involved in the construction.

The metallurgy plant in Zhlobin is the first major plan of a new industry in

Byelorussia which is the ferrous metallurgy. Its creation is of special significance for the Republic, which has considerable deposits of peat, potassium and rock salts, oil shales, petroleum oil, brown coal, rare metals, raw materials for aluminium production but possesses no iron ore deposits and therefore could not produce rolled stock. Meanwhile metal-working industry accounted for 44 p. c. of the entire industrial output of Byelorussia. Moreover the creation of the plant and the metallurgy industry in general had been encouraged by high rates of construction in the Republic. The major project include Minsk nuclear thermoelectric plant, Minsk underground railway, etc. In addition to that housing of total floor space 4 mln sq. m. is constructed in the Repub-

lic annually which is enough to lodge a city of 80 thousand residents.

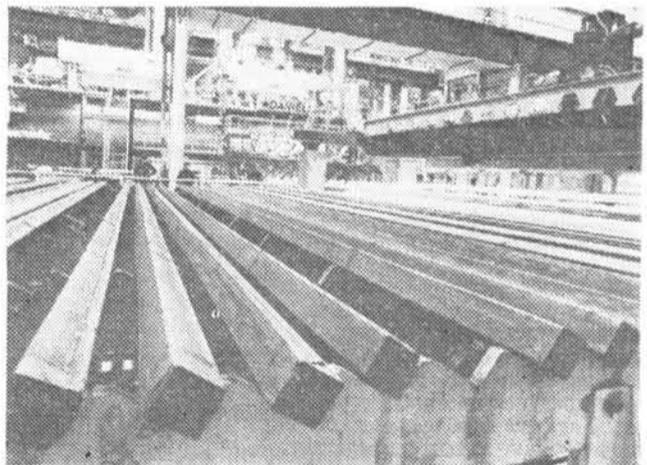
The new plan will work on scrap. The volume of the scrap collected annually in Byelorussia amounts to 2 mln tons. The plant will fully satisfy the needs of the construction industry of the Republic and also of North-Eastern economic region of the USSR in rolled reinforcement. Previously the scrap as well as metallwork and rolled reinforcement had to be transported to and from the metallurgy plants of the

Ukraine. That required 16 thousand freight cars.

The Byelorussian Metallurgy Plant will contribute to the acceleration of the development of industry in Byelorussia and in particular of the construction industry. Already in 1985 the volume of construction will increase significantly.

On photos: Byelorussian Metallurgy Plant in Zhlobin; V. Krishnev, B. Frans (Austria) and V. Zdorovtsev work at the Plant; First portion of Byelorussian metal.

Photos by A. NIKOLAYEV.

43 CONDEMNATIONS OF WAR

By FILARET,
Metropolitan of Minsk
and Byelorussia

For Byelorussia 1984 meant the 40th anniversary of the liberation of the Republic from the Nazi German aggressors.

Every fourth Byelorussian died; 209 cities and 9,200 villages were razed to the ground and sacked. A churchman from abroad commented on these facts as follows: «The blood that has been shed demands vengeance. The Byelorussians are, presumably, a fierce and vindictive people. I didn't argue with him. Words are to no avail in such cases. Instead I asked him to visit my own Minsk-Byelorussian diocese.

Our nation which experienced inhuman suffering has not become malicious.

The Byelorussians are a cheerful and peace-loving people. Such is the opinion of Jane Shepard and Geraldine Glick, parishioners from the US Church of the Brethren; the Belgian churchman, Canon Raymond Goor, well known for his peace-making activities; Irene Erick Leher, elder of the Orthodox Church in Beirut; Bishop David Proice of the US Lutheran Church; pastor George A. Gray of the US Orthodox Church, who led a memorial service for the dead by the eternal flame at the Khatyn memorial-

village for the victims of fascism; Archimandrite Al Husni Demetrius of the Orthodox Church of Antioch; Bruce Rigdon, professor of church history from the USA, and many other churchmen and rank-and-file believers from various countries who visited the Minsk-Byelorussian diocese last year.

The anniversary meeting of the Byelorussian clergy who had taken part in World War II was the most memorable event of the past year, the acme, so to speak, of ecumenical peace-making activities on a diocesan scale. I regard such meetings as forming a natural and necessary continuation of the world conference «Religious Workers in the Struggle for the Salvation of the Sacred Gift of Life from Nuclear Catastrophe» held in Moscow in 1982.

The meeting in Byelorussia took place in July during the national celebrations for the 40th anniversary of the Republic's liberation. The laying of flowers at the imposing Victory Monument served as a prelude to the meeting. The Orthodox clergy marched across one of the most beautiful squares in Minsk. A huge wreath of flowers was placed at the foot of the monument.

For the space of several hours the central cathedral in Minsk was turned into an auditorium. Our oldest churchmen spoke.

Archpriest Viktor Bakarevich, 69, was a parish priest during the war. He raised money secretly among believers for the victory fund. He also hid patriots in the church crypt. Archpriest Vasily Kopychko, 79, fought in a partisan unit. Archdeacon Ioann Serpokrylov, 66, fought throughout the war as a soldier and became a priest only once victory had been won. Archpriest Vladimir Kotov, 70, was a rural teacher and worked for the underground. The church in his first parish was burned down by the Nazis and services had to be held on ashes.

All told 43 of our oldest clergymen took part in the meeting. They pronounced 43 condemnations not only of the massacre that took place 40 years ago but also of all wars whether past or present. They pronounced 43 condemnations of the nuclear «plague» the bacilli of which are being hatched in the minds of man-hating strategists, 43 condemnations of war—that most ungodly concept!

I call 1984 a jubilee year. The whole world will be celebrating in May. The UN has declared the victory over fascism to be a worldwide occasion. All those who cherish peace, calm and happiness will raise their voices for peace on earth. And the Byelorussians will confidently join in that chorus.

LAND RECLAMATION IN THE REPUBLIC

One third of the total volume of stock-raising products in Byelorussia came in 1984 from Polesse, a vast, formerly marshy and now drained, area.

The total area of the drained land in the Republic has reached by now 2.5 mln hectares with 1.5 mln hectares being in Polesse. There, over the area equal to the territory of two countries like the Netherlands an extensive programme of efficient use of land and water resources and of socio-economic transformations is being realized. Meat and dairy products are produced already at 22 new state farms created on reclaimed lands. Each of these state farms has settlements of urban type, enterprises for processing agricultural products. As many state farms are in the process of creation. Due to increasing assistance from other Soviet Union's Republics providing

Byelorussia with powerful earth-moving machines the rates of hydraulic engineering development are getting higher. During the current five-year plan period (1981—1985) over half a million hectares of land will be drained. A programme of creating water reservoirs is being realized. The total area of the reservoirs will be equal to 48 thousand hectares and will exceed 6 times the area of Naroch which is the largest lake in Byelorussia. The whole work is financed by the State and farmers are not expected to compensate expenditures involved.

Under the over-all programme of land reclamation in Polesse envisaged for the period up to the year of 1990 the territory of the drained land will increase by 700 thousand hectares. The area will produce annually 1 million tons of meat i. e. the amount produced at present by the entire Republic.

ЯГО ФІЛЬМЫ ЗАЎСЁДЫ БЫЛІ СУЧАСНЫМІ

ВЯЛІКІ МАСТАК І ЧАЛАВЕК

У студзені споўнілася сто гадоў з дня нараджэння Юрыя Тарыча. Усе, хто ведаў яго, сустракаўся з ім, працаваў, гавораць пра яго з любоўю, успамінаюць добрым словам. Ёсць такія людзі: іх высокае служэнне справе, душэўная шчодрасць, высакароднасць не могуць не захапіць, не падкупіць. Менавіта такі чалавек стаў ля вытокаў беларускага кіно, пачынаў нашу кінематаграфію.

Калі ён здымаў мастацкую кінастужку «Лясная быль», і рабіў гэта сціпла, ціха, без шумных дэкларацый і маніфестаў, не ўсім было вядома, што першы беларускі фільм ставіць кінарэжысёр, мала сказаць вядомы, — славуці. Яго фільм «Крылы халопы» пра часы цара Івана Грознага абшоў тады ўсе экраны свету. Кінааповесць пра сялянска-самавука, які змайстраваў крылы для таго, каб ажыццявіць сваю даўнюю мару — узляцець над зямлёй, прыцягнула ўвагу мільянаў. Гэта была першая кінакарціна савецкай вытворчасці, якая выйшла на сусветны экран. Яна сведчыла пра незвычайны талент і вялікую эрудыцыю яе стваральніка — рэжысёра Юрыя Тарыча.

У беларускае кіно прыйшоў не толькі вопытны кінематаграфіст, але і чалавек з вялікім жыццёвым вопытам. Будучы студэнтам, ён удзельнічаў у рэвалюцыйных падзеях 1905 года, быў арыштаваны, пасаджаны ў крэпасць, затым сасланы ў Сібір. Некаторы час працаваў правінцыяльным акцёрам, аб'ездзіў многія тэатры. Майстэрства Тарыча-акцёра высока панілі глядачы Табоўска, Чыты, Хабараўска, Благавешчанска, Тамбова... Пазней ён выступаў у Маскве. Адначасова спрабаваў свае сілы ў драматургіі. У першыя гады пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі шырокай вядомасцю карысталася яго п'еса «Выгнаннікі», у якой ён расказаў пра тое, што яму давалося бачыць і перажыць у сямліцы. П'еса ставілася ў Маскве. Тарыч іграў у спектаклі галоўную ролю рабочага-бальшавіка Андрэя.

Яго п'есы ішлі таксама ў курсанцкім тэатры маскоўскага Крамля. У работах па гісторыі савецкага тэатра 20-х гадоў імя Тарыча ўпамінаецца ў сувязі са спектаклем гэтага тэатра «Гібель самадзяржаў». Аўтар п'есы і рэжысёр спектакля Ю. Тарыч выступіў у ролі У. І. Леніна. Прэм'ера адбылася ў лютым 1924 года, праз месяц пасля смерці вялікага правадзіра. У тым жа годзе дэманстравалася прыгодніцкая карціна «Банда бацькі Кньюша», пастаўленая па сцэнарыю Тарыча. Праз год з'явіліся на экране «Ворагі», «Ваўкі» па яго сцэнарыях. Яшчэ да ра-

боты над «Крыламі халопы» ён выступіў у якасці кінарэжысёра ў фільмах «Марока» і «Першыя агні».

«Лясную быль» Юрыя Тарыч паставіў паводле аповесці вядомага беларускага пісьменніка Міхася Чарота «Свінапас». Такой была мянушка героя — пастуха і партызанскага разведчыка Грышкі. Рэжысёр стварыў героіка-романтычны твор пра храбрага і няўлоўнага партызана-падлетка, які выходзіць пераможцам з самых складаных сітуацый. Незвычайныя прыгоды героя спалучаліся ў фільме з дакладным адлюстраваннем асяроддзя — вясковага быту тых гадоў, так што сёння многія кадры карціны могуць мець цікавасць для этнографіаў. Перайшла ў карціну паэтычная інтанацыя насьцяганай фальклорнай матывамі аповесці М. Чарота. Як народная песня гучыць у кінатворы расказ аб беларускім лесе — надзейным прыстанішчы прыгнечаных і абяздоленых, тых хто са зброяй выступіў за шчасце, за волю, за лепшую долю.

Стварэнне першай беларускай кінастужкі было ў цэнтры ўвагі грамадскасці. Здымачная група ні ў чым не мела адмовы. Фільм, які павінен быў абвясціць аб нараджэнні беларускай мастацкай кінематаграфіі, чакалі ўсе. Кіраўнікі маладой Беларускай савецкай рэспублікі, якія ўзначальвалі партызанскі штаб у гады грамадзянскай вайны, кансультавалі фільм і нават зняліся ў адным з эпізодаў, сыгралі сябе. Прэм'ера адбылася ў Мінску ў кінатэатры «Культура» ў канцы снежня 1926 года. Паспех, як адзначалі тады газеты, быў вялікі. У горадзе віселі афішы: «Хутка! Хутка! Глядзіце беларускага Дугласа Фербенкса — Леаніда Данилава ў першым нацыянальным фільме «Лясная быль»!»

Цікава адзначыць, што над «Лясной быльлю» на сціпрых пасадах памочнікаў і асістэнтаў рэжысёра працавалі вядомыя потым майстры савецкага кінамастацтва Іван Пыр'еў і Уладзімір Корш-Саблин. Іх творчы лёс склаўся ічасліва пад добрым уплывам настаўніка — Юрыя Тарыча. У яго атрымалі яны першыя ўрокі кінаграматы, у яго вучыліся мастацтву кіно, ён натхніў іх на нялёгкаю кінарэжысёрскую работу. Колькі тады і потым было людзей — рэжысёраў, акцёраў, апэратараў, — якія далучыліся да вялікага мастацтва экранна дзякуючы Тарычу, чалавеку высокай культуры, глыбокіх ведаў, сапраўднай інтэлігентнасці!

Вялікі грамадскі рэзананс выклікала карціна рэжысёра «Да заўтра» — кінааповесць пра сіроцкі прытулак у Заходняй Беларусі, пра барацьбу моладзі за сацыяльнае і

нацыянальнае вызваленне. Ва ўвесь голас прагучала тут тэма барацьбы з фашызмам, які набіраў сілу, наступаў, з якім савецкаму народу неўзабаве давалося сутыкнуцца ў жорсткай барацьбе! Аб класавым проціборстве за мяжой ярка і страсна расказаў яго публіцыстычны фільм «Нянавісьць». Гаворачы пра мінулае, Тарыч умеў паказаць сучаснасць. Фільмы заўсёды былі сучасныя ў самым высокім сэнсе гэтага слова. Такой стала і створаная напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны карціна «Адзінаццатага ліпеня», прысвечаная грамадзянскай вайне ў Беларусі. Славачы героіку мінулага, фільм звяртаўся да сучаснасці, заклікаў да абароны сацыялістычнай Айчыны перад пагрозай фашысцкага нашэсця.

Ю. Тарыча як мастака заўсёды прыцягвалі людзі мужныя, дужыя, валавыя, здольныя ў імя высакароднай мэты ісці на подзвіг. Пра такіх герояў, пра цяжкую і небяспечную працу маракоў-эпронаўцаў, ратаўнікоў караблёў, што затулілі, расказаў ён кінагледцам у фільме «Шлях карабля».

Слова «першы» вельмі часта выкарыстоўвалі тым, каму даводзілася пісаць пра Юрыя Віктаравіча. І сапраўды без гэтага слова цяжка абмысціся, калі знаёмішыся з творчай біяграфіяй рэжысёра. Тарыч быў настаноўшчыкам першай беларускай гукавой кінастужкі «Пераварот», першага ваенна-інструктыўнага фільма «Вышыня 88,5». ...У час Вялікай Айчыннай вайны Ю. Тарыч, будучы мастацкім кіраўніком кінастудыі Мангольскай Народнай Рэспублікі, паставіў першую мангольскую мастацкую карціну «Цокту-Тайджы» («Стэпавыя віцязі»).

Пасля вызвалення Беларусі ад гітлераўцаў Ю. Тарыч вярнуўся на родную зямлю, зняў шэраг дакументальных фільмаў, у тым ліку пра класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа. У 1960 годзе на парозе 75-годдзя ён быў назначаны мастацкім кіраўніком фільма-альманаха маладых рэжысёраў, апэратараў, мастакоў, якія толькі пачыналі свой творчы шлях. Ветэран беларускага кіно з годам справіўся з пастаўленай перад ім задачай — атрымаўся цікавы кінатвор. Ён адкрыў шлях у кінематографію тым, каго сёння называюць вядучымі майстрамі беларускага кінамастацтва.

Ю. Тарыч, вялікі мастак і чалавек, жыў не толькі ва ўспамінах. Жывы яго традыцыі. Яны — у творах кінематографіа, якому ён прысвяціў лепшыя гады свайго творчага жыцця.

Анатоль КРАСІНСКІ,
доктар мастацтвазнаўства.

У Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатры імя Янкі Купалы адкрылася малая сцена. Тут і была паказана чарговая прэм'ера — спектакль «Жанчына з мора» па п'есе Генрыка Ібсена, пастаўлены рэжысёрам Мікалаем Пінігіным.
НА ЗДЫМКУ: сцена са спектакля. Балета — Т. ПУЗІНОўСКАЯ, Архольм — заслужаны артыст БССР А. МІЛІВАНАЎ.
Фота У. ШУБЫ.

ТВОРАЕ КРЭДА ЭСТРАДНАЙ СПЯВАЧКІ

А ПЕСНЯ, ЯК ПТУШКА...

— А песня, як птушка... Яна павінна ўмець лятаць. І на сваіх хуткіх крылах несці людзям радасць і журбу, роздум і ўспамін...

Поўнасьцю згодная з гэтымі словамі Святланы Кульпы, спявачкі, салісткі Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Добрая песня з намі і ў святая, і на працы, і ў дарозе. Яна верны сябар людзей. Ну а для Святланы яшчэ і сэнс усяго жыцця.

Свой першы поспех спявачка звязвае з вядомай песняй Дунаеўскага «Марш энтузіястаў», якую выканала на Усесаюзным конкурсе. Гэты апытыстычны, высокага грамадзянскага гучання твор быў тым самым першым крокам, без якога немагчыма ніякая дарога. І яшчэ ён зрабіўся для Святланы Кульпы пучыводнай зоркай, па якой яна звяртае напрамак гэтага свайго торчага шляху.

На сцэне Святлана выступае даўно. За гэты час створана не адна праграма, неаднойчы крытычна аналізавалася ўсё зробленае. І кожны раз пераконвалася: толькі ў песні, так званай грамадзянскай, патрыятычнай зможа знайсці яна сваю творчую індывідуальнасць, адпавядаючую, дарэчы, і ўласнаму характару, светаадчуванню, погляду на мастацтва.

Святлана ўпэўнена: «каштоўнасць» любога артыста, мастака галоўным чынам павінна вызначацца яго адносінамі да грамадскага жыцця, тым, якой ён бачыць сваю ролю ў мастацтве, ці ёсць у яго пачуцці, пра якія нельга маўчаць, думкі, цікавыя многім людзям. З гэтымі, сапраўды вельмі строгімі патрабаваннямі яна падыходзіць не толькі да іншых, але ў першую чаргу да сябе. Мабыць, таму, знаёмячыся з новай песняй, спачатку ўважліва перачытвае яе словы: ці краюнаюць яны сэрца, розум, душу.

Сярод кампазітараў, і гэта зразумела, спявачкі бліжэй свае, беларускія. Яўген Глебаў, Ігар Лучанок, Леанід Захлеўны, Валерый Іваноў — гэтыя імёны шмат гавораць аматарам сучаснай беларускай песні. Іх творамі і цікавіцца Святлана, калі працуе над сваім рэпертуарам. У іх музыцы яе вабіць не толькі арыгінальнасць мелодый, але і вызначаны, хаця часам і вельмі тонка, амаль няўлоўна, уплечены нацыянальны каларыт.

Ёй ніколі не даводзілася выконваць з эстрады беларускія народныя песні: тэмбр голасу не адпавядае, ды і наогул — не тое амплуа. Але Святлана Кульпа ў кожнай сваёй новай рабоце шукае ўзаемасувязь з самабытным мастацтвам роднага народа. Гэтая сувязь непарыўная, лічыць спявачка, і заўсёды існуе, ці то ў музычным строі, ці то ў вершах. Дарэчы, яна захапляецца тым, як працуюць з фальклорам яе кале-

гі, артысты з вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры», папулярнага далёка за межамі Беларусі. Беражлівыя адносіны да народных матываў, уменне скарыстаць іх у самых здавалася б, нечаканых сітуацыях, так, як гэта зроблена ў іхняй апошняй, антываеннай праграме, Святлана лічыць для сябе ўзорам.

Жыццё артыста — на колах Бяскоўцы канцэрты, гастролі. Што ж, дзеля гэтага яны і працуюць. І калі сёння іх чакае сціплы сельскі клуб, то заўтра — сцена шматтысячнай канцэртнай залы. Такой, напрыклад, як

«Алімпійская» ў Маскве, дзе Святлане давалося выступаць перад навагоднім святам у вялікай праграме майстроў мастацтва рэспублікі «Беларусь мая, сінявокая». У канцэрце прымала ўдзел каля 500 прэфэсійных і самадзейных выканаўцаў. І кожны з іх, як і Святлана Кульпа, яшчэ доўга будзе ўспамінаць тым дні ў сталіцы, калі ў вялізнай зале заўсёды быў аншлаг, а шчырыя апладысменты суправаджалі кожны нумар праграмы.

Сёння Святлана мае багаты вопыт работы на эстрадзе, выступленняў перад вялікімі і сапраўды рознымі аўдыторыямі. Яе канцэртныя праграмы радуюць слухачоў і глядачоў не толькі глыбінёй, але і разнастайнасцю, высокім прафесіяналізмам. Калі ядро кожнай з іх складаюць песні грамадзянскага гучання (у апошняй, напрыклад «Бухенвальдскі набат» В. Мураўдзі), то гэта зусім не значыць, што спявачка ігнаруе сучасныя эстрадныя шлягеры, жорсткія нумары. Канцэрт — заўсёды няхай сабе і невялікае, свята для тых, хто прыйшоў на яго. А без усмешкі, сучаснага рытма — якое ж свята абыдзецца? Таму ў праграмах Святланы Кульпы песні самыя розныя, і яе маракаб усе яны атрымалі прызнанне слухачоў.

Галіна УЛІЦЕНАК.

ПАДЗЕІ ДАЛЁКІЯ, АЛЕ НЕЗАБЫТЫЯ

Ужо некалькі месяцаў група творчага аб'яднання «Леганіс» студыі «Беларусьфільм» на чале з рэжысёрам Ю. Цвятковым працуе над гісторыка-рэвалюцыйным дакументальным фільмам пад умоўнай назвай «Без гэтага мы не маглі б перамагчы».

У цэнтры стужкі расказ пра стратэгію і тактыку ленінскай партыі ў цяжкі перыяд падрыхтоўкі мас да рэвалюцыйных падзей. Глядач пазнаёміцца не толькі з матэрыяламі, узятымі аўтарамі з розных архіўных крыніц, музеяў

Масквы, Ленінграда, Кіева, Прыбалтыкі, Беларусі, з буйнейшых дзяржаўных бібліятэк, але і пачуе пра выдатных баявых папелчнікаў У. І. Леніна — Фрунзе, Антонава-Аўсеенку, Крыленку.

Пра той далёкі, але заўжды блізкі нам і нашым нашчадкам час расказае з экрана і іх сведка, ветэран рэвалюцыйнага руху на Беларусі Аляксандр Касценка — кіраўнік бальшавіцкай арганізацыі ў Рэчыцы.

АҮТОГРАФ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

«НЯСМЕЛА
Я СТАЎЛЮ
СВОЙ ПОДПІС»

Час і падзеі няўмольна робяць сваю справу. Не дайшлі да нашых дзён многія творы Сымона Буднага і Мясляця Сматрыцкага. Бясследна зніклі ў лабірынце царскай цензуры рукапісы двух зборнікаў Францішка Багушэвіча. Страчана для нашчадкаў практычна ўся спадчына Паўлока Багрыма. Знішчаны ў полым пажара скарыбы куфра В. Дуніна-Марцінкевіча.

Бязлітасны быў час і да рукапіснай спадчыны Максіма Багдановіча. Тое, што, здавалася б, збіраг сам лёс (у

час белагвардзейскага мяцязу ў Яраслаўлі, калі згарэў дом і ўся маёмасць Багдановічаў, куфэрак з рукапісамі паэта чудам застаўся цэлы), было бэнадзейна страчана ў час Вялікай Айчыннай вайны.

І ўсё ж, падумалася, існуе гістарычная справядлівасць: у час работы з матэрыяламі сям'і Багдановічаў у Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва БССР у рукі трапіла невялікая паперка, спісаная акуртаным знаёмым почыркам. Так, сумненню быць не можа. Гэта рука Максіма Багдановіча! І аўтограф невядомай. Адрасаваны ён роднаму брату паэта — Льву і напісаны на звытым чайным адрасным купоне ад бланка Грашовага перавода.

«Лева! Папа болен ревматызмом і пісаць не можа, а потым пішу я, каб ты бланк зры не прападаў, но што пісаць — і сам не знаю. Заболел папа сегодняя утром, т. е. ничего о степени развития его болезни неизвестно. Домашние же дела — такая мелочь и канитель, что коли писать — пяти писем не хватит, а выделить что-нибудь покрупице — никак не выделится. Поэтому, благополучно добираюсь до конца бланка, спешу поставить точку. 20.III.1914 г.»

Вось так: нібыта ні пра што і разам з тым пра ўсё сказана. Выдзелена галоўнае — хвароба бацькі, а пра астатняе сказана лаканічна, дасціпна. Паэтычная натура аўтара выявілася нават у рытміка-інтанацыйнай арганізацыі чатырох сказаў, напісаных з самай што ні ёсць звычайнай нагоды і прызначаных, калі можна так сказаць, для «хатняга ўжытку». Выразна бачны тут і характар Максіма Багдановіча, які, па ўспамінах Д. Дзявольскага, «аб дробязях увагу не ўмеў гаварыць» і заўсёды знаходзіў «у самай прастай, іншы раз зусім немудрагелістай душэўнай гаспадарчых суб'яднасамае самае для іх абодвух важнае і неабходнае».

Дарэчы, цікавай фігурай з'яўляецца і Леў Багдановіч, малодшы брат паэта. Даследчыкі, на жаль, мала надавалі яму ўвагі, аддаючы перавагу Вадзіму — здольнаму публіцысту, прамоўцу і сацыялогу. І хаця ў здымках і інтэрв'ю Максіма і Льва, паводле сведчання бацькі, было мала агульнага, адрасат гэтага п'яна варты таго, каб спыніцца на ім больш падрабязна.

Маючы выключны матэматычныя здольнасці, якімі так захапляўся і адначасова здзіўляўся выкладчыкі

гімназіі, Леў Багдановіч у 1912 годзе паступіў на матэматычны факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. На хвалі ўсеагульнага патрыятычнага ўздыму ў час першай сусветнай вайны ён пакінуў універсітэт і паступіў у Аляксандраўскае афіцэрскае вучылішча. І хоць у той час у яго выразна выяўляюцца прыкметы спадчыннага захворвання — туберкулёзу лёгкіх, вучыўся Леў бліскуча. Аднак перад апошнім экзаменам у яго пайшла горлам кроў, і Адам Ягоравіч адвёз сына ў Яраслаўль літаральна на наслыхах. Праз колькі дзён, крыху ачуныўшы, Лева адпрощаецца да сваякоў у Ніжні Ноўгарад і адтуль уцякае на фронт. У час Брусілаўскага прарыву, прыняўшы першы ў сваім жыцці бой, быў паранены разрывоўнай куляй і трапіў у кіеўскі шпіталь. Памёр Леў Багдановіч недзе праз год пасля ранняга...

Наталля Кунцэвіч — стрыечная пляменніца Багдановічаў — амаль праз пяцьдзсят год успомніла: «...Размовы аб смерці Лёвы... адразу і вельмі глыбока ўрэзаліся мне ў памяць. Яго апошнія лісты я, вядома, у той час не чытала, але добра памятаю, што памёр ён у Кіеве».

У Літаратурным музеі Максіма Багдановіча захоўваецца машынапісны тэкст перадапошняга п'яна Льва (арыгінал страчаны), дасланага дзецям Магдаліне. У ім падрабязна і з уласцівым вайскоўцу аб'ёмным бачаннем падзей расказана пра бой, які стаў для яго летальна апошнім. А на гэтым фоне — думкі і перажыванні самога Льва, кранальныя сваёй праўдзівасцю і даверлівай шчырасцю.

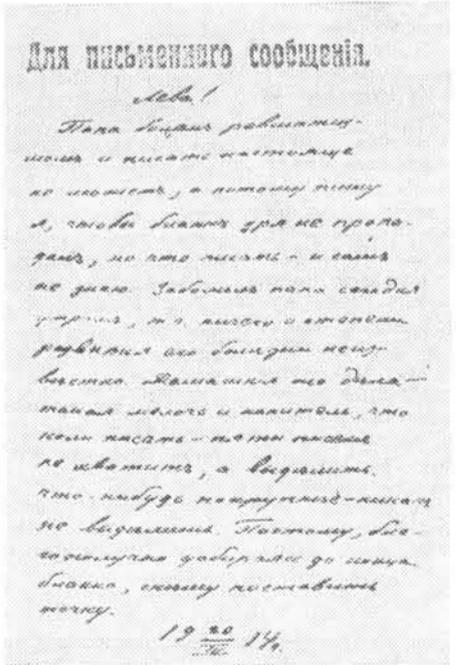
Аднак вернемся да аўтографа Максіма Багдановіча.

Напісаў яго ўжо вядомы паэт, аўтар выдзенага год назад зборніка вершаў «Вянок». За плячыма былі ўжо і «Зорка Венеры», і «Случкія паясы», і «Вераніка». Прыблізна ў гэты час Багдановіч працаваў над вялікім крытычным артыкулам пра Францыска Скарыну, які, на жаль, да нас не дайшоў.

Паведамленне гэта каштоўнае перш за ўсё тым, што з'яўляецца адзіным з захаваных да нашых дзён аўтографаў, дасланных на імя брата. Верагодней за ўсё, Максім Багдановіч альбо зусім не перапісваўся з Лёвам, альбо пісаў яму ў выключных выпадках. Прынамсі, Адам Ягоравіч у п'яне да Лёвы неяк напраніў сваіх сыноў, што тыя не перапісваюцца.

Можна сказаць нават больш. П'яна Максіма Багдановіча ўвогуле з'яўляецца на сённяшні дзень адзіным аўтографам, які адрасаваны сваякам. Бо лісты паэта да П. Гапановіча і да бацькі (памятаецца: «Добры дзень, стары верабей! маладому верабю блга...?»), часткова вядомыя па публікацыі І. Замочіна 1928 года, былі таксама страчаны ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Так, усё ж не такім бязлітасным быў час да паэта, які ў 1914 годзе сціпла пісаў пра сябе:

«Нясмела я цяпер стаўлю Пад апавяданнямі, вершамі і стаяцямі Свой подпіс—Максім Багдановіч».

І хто ведае, можа не так ужо і бэнадзейна страчаны архіў Максіма-Кніжніка? Пошукі трэба працягваць.

Тамара КАРОТКАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: Леў БАГДАНОВІЧ — малодшы брат паэта; нядаўна выяўлены аўтограф Максіма Багдановіча.

ПАПУЛЯРНАЯ ПРАГРАМА ЦТ

НА ТЭЛЕЭКРАНЕ—
«У СВЕЦЕ ЖЫВЁЛ»

Адной з самых папулярных праграм Цэнтральнага тэлебачання з'яўляецца перадача «У свеце жывёл». Вось ужо 16 гадоў яе з аднолькавай цікавасцю глядзяць і дзеці, і дарослыя.

Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны Андрэй ПАЛЯШЧУК сустраіся з адным з вядучых перадачы, дацэнтам геаграфічнага факультэта Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта Мікалаем ДРАЗДОВЫМ.

— Мікалай Мікалаевіч, калі б інтэрв'ю з вамі я пачаў з традыцыйнага журналісцкага заходу: «Сустраіцца з Драздовым аказалася вельмі нялёгка...», я б, напэўна, не пакрыўіў душой...

— Застаецца адказаць банальнасцю: «Страшэнны дэфіцыт часу!» Мяркуюць самі: толькі што вярнуўся з Разані, куды ездзіў разам са сваімі студэнтамі-географамі на практыку, і зноў трэба пакаваць чамадан — лячу на Камчатку збіраць матэрыял для перадачы. А тут яшчэ хачу здаваць характуру новай кнігі. Але я сам выбраў такі жыццёвы рытм і не шкадую.

— Як вы сталі вядучым гэтай перадачы?

— Я — зоагеограф. Да тэлебачання заўсёды ставіўся сур'ёзна. У 1964 годзе, яшчэ будучы аспірантам, я ў складзе навуковай экспедыцыі працаваў у пустынях Сярэдняй Азіі. Налавіў там змей, яшчарак, скарпіёнаў, фаланг... Прывёз усю гэтую жыўнасць дамоў (уяўляецца «радаць» маёй сям'і!) і падумаў, што было б здорава паказаць усё гэта па тэлебачанню: не кожнаму ўдаецца пабываць у пустыні. Пазваніў у навуковую рэдакцыю тэлебачання і прапанаваў свае паслугі. Праз некаторы час мы зрабілі перадачу, якая называлася «Жыццё пустыні». Яна ішла ў эфір без папярэдняга запісу. Мае скарпіёны і павукі разбяраліся са стала ў розныя бакі, я ледзь паспяваў іх лавіць... Весела было глядачам, але не мне...

А ў перадачу «У свеце жывёл» я прыйшоў дзякуючы Аляксандру Згурыдзі, патрыярху нашага кінематографа пра жывёл. (Ён зняў такія выдатныя кінафільмы, як «Белы клык», «Рыкі-Цікі-Таві», «Чорная гара», «Лясная быль»). У 1968 годзе ён задумаў зрабіць перадачу, у якой побач з цікавымі расказами пра розных жывёл закраналіся б і праблемы, звязаныя з аховай прыроды ў нашай краіне. Гэта яму ўдалося, і перадача адразу стала папулярнай. На першым часе Згурыдзі вёў яе адзін, але неўзабаве стаў звяртацца за дапамогай да спецыялістаў. Пазваніў ён і на наш факультэт. Памятаючы пра мой удалы дэбют на тэлебачанні, кіраўніцтва факультэта пераказвала мяне.

Спачатку я выступаў у якасці гасця, а затым і сам папераменна з вядомымі журналістам, пісьменнікам і публіцыстам Васіліем Пясковым стаў весці перадачы.

— Не магла не змяніцца і сама перадача?

— Ідэя засталася нязменнай: выхаванне любві да жывёл, прапаганда беражлівых адносін да прыроды. Але формы, вядома, змяніліся.

Стаўшы вядучым, мы з Пясковым перш за ўсё вывучылі пошту за некалькі гадоў: нам было важна ведаць, што падабаецца глядачам, а што не і чаму. Перадачу крытыкавалі, напрыклад, за тое, што яна будавалася па аднаму і таму ж сцэнарыю: спачатку 10—15 мінут гутаркі з запрошаным спецыялістам, затым — цалкам які-небудзь фільм пра жывёл. Вядома, яе трэба было зрабіць больш дынамічнай. Цяпер большасць нашых перадач — гэта своеасаблівы тэлечасопіс, які складаецца з некалькіх сюжэтаў. Выбіраючы іх, праглядаем разам з рэжысёрам і рэдактарамі штотыдзень дзесяткі фільмаў. Манціруем адабраны матэрыял, прыдумваем тэкст і падбіраем музыку. У канцы выпуску, як правіла, паказваем ігравы фільм ці мультфільм пра жывёл. Рыхтуем і тэматычныя перадачы. З'явіліся ў нас і новыя рубрыкі: «Па старонках Чырвонай кнігі», «Месцы запаведныя», «Вярнуліся з экспедыцыі», «Рэдкі кадр»...

— Дарэчы, пра рэдкія кадры. Я бачыў, як у адной з перадач, у якой расказвалася пра змяны запаведнік у Туркменіі, вы спакойна бралі ў рукі ядавітых змей. Ці варта так рызыкаваць?

— Я не заклінальнік змей, ніякіх асаблівых сакрэтаў, якія аберагалі б мяне ад змяінага ўкусу, не маю. Праўда, я добра вывучыў іх звычкі, ведаю: калі змяю не раздражняць, яна паводзіць сябе міралаюбіва. Хоць на ўсякі выпадак пастаянна насіў з сабой ампулу з сывараткай.

Ці варта рызыкаваць? Справа ў тым, што мы з Пясковым лічым: вядучы павінен прымаць самы непасрэдны ўдзел у падрыхтоўцы перадачы, не абмяжоўваць сваю работу сядзеннем перад тэлекамерай. Таму мы рэгулярна разам з кінааператарамі выезджаем на здымкі па краіне. Паездкі плануем загадзя, ездзім па чарзе.

— Якую работу — на тэлебачанні ці ва ўніверсітэце — вы лічыце больш важнай? Ці не перашкаджае адно другому?

— І тое і другое аднолькава важна. Проста ў момант выканання пэўнай работы лічу яе для сябе галоўнай. Рыхтуючы перадачу, не думаю пра работу ва ўніверсітэце, прыходзячы ў МДУ, перастаю быць вядучым тэлеперадачы.

[Заканчэнне на 8-й стар.]

УРОК ПАСЛЯ ўРОКАЎ

Мы ўвайшлі ў школу і міжволі спыніліся: з-за дзвярэй бліжэйшага класа чулася цудоўная, вечная музыка Чайкоўскага. Мелодыя, прастая і задумлівая, была нібыта саткана са старадаўніх рускіх напеваў. Падумалася: якое гэта шчасце — з дзяцінства не толькі адчуваць прыгажосць такой музыкі, але і самому ўмець выконваць яе.

Зрабілі яшчэ некалькі крокаў і выразна пачулі стук абцасаў. Тут ішоў урок народнага танца. У процілеглым канцы калідора — цішыня: юныя мастакі займаліся жывапісам.

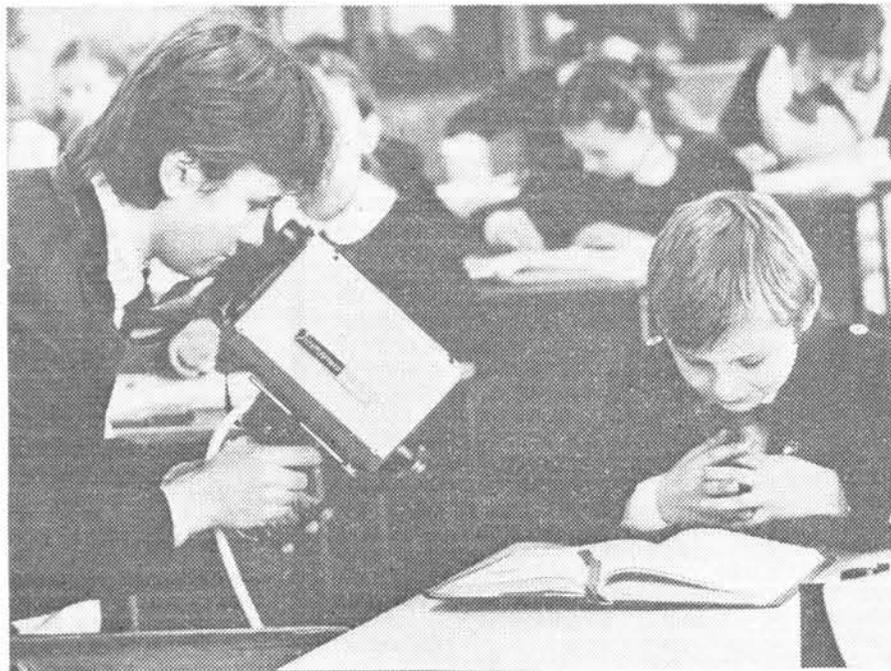
Дзіцячая школа мастацтваў у горадзе беларускіх энергетыкаў Новадзекі была адкрыта ў 1978 годзе. Яна размешчана ў прасторным і светлым будынку, сцены якога ўпрыгожваюць чаканка і кераміка, творы жывапісу беларускіх мастакоў, шматлікія работы саміх навучэнцаў. Больш за 20 выкладчыкаў вучаць розным відам мастацтва 230 дзяцей, якія прыходзяць да іх пасля заняткаў у агульнаадукацыйнай школе. На працягу некалькіх год яны займаюцца на адным з трох аддзяленняў: музычным, ха-

раграфічным і мастацкім. На двух апошніх сёлета будучы першыя выпускнікі, што прайшлі поўны курс навучання.

Юныя жыхары невялікага гарадка маюць магчымасць займацца мастацтвам. Гэта ўпрыгожвае не толькі іх уласнае жыццё, але і жыццё ўсяго горада. Спатрэбілася зусім нямнога часу, каб першыя работы вучняў мастацкага аддзялення ўбачылі свет. Цяпер у фазе кінатэатра, у гарадскіх бібліятэках, у сельскіх клубах рэгулярна наладжваюцца выстаўкі малюнкаў, твораў жывапісу, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Існуе ў школе і дзіцячая філармонія, удзельнікі якой даюць канцэрты на прадыр'емствах, у школах, дзіцячых садах. Кожны год у філармоніі рыхтуецца не менш трох праграм, дасца 10—12 канцэртаў.

Сёлета ў краіне пачалося ажыццяўленне школьнай рэформы. Мастацкая адукацыя і эстэтычнае выхаванне займаюць у ёй адно з галоўных месцаў. Свет духоўных каштоўнасцей павінен быць бліжэй і зразумелым юным.

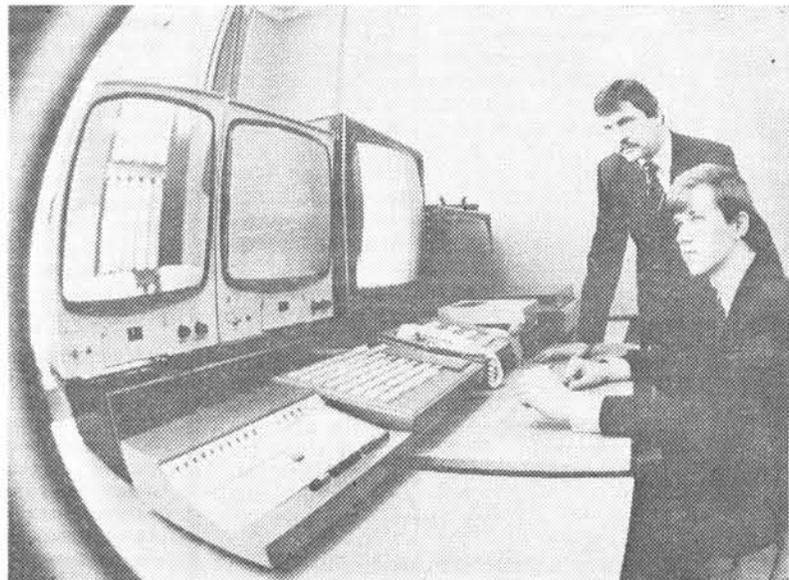
Н. РУТЭЛЬ.

Рэдкі ўрок абыходзіцца без дапамогі тэлебачання ў сярэдняй школе № 12 горада Мінска. Тут абсталяваны сучаснай апаратурай тэлевізійны цэнтр, кабінеты і класы маюць тэлепрыёмнікі. У вучэбным працэсе выкарыстоўваюцца спецыяльныя перадачы Цэнтральнага і Беларускага тэлебачання, дэманструюцца ўласныя відэа- і кінафільмы, вядуцца перадачы па мясцовай сетцы пра жыццё школы.

НА ЗДЫМКАХ: дыктары школьнага тэлебачання вучні Наташа ЦІВАНОВА і Антон СМАЛЮК вядуць перадачу; аператар школьнай тэлестудыі дзевяцікласнік Сяргей ЕРМАЛАЕЎ здымае відэафільм; тэхнік тэлецэнтра Уладзімір МУРАВІЦКІ і яго памочнік дзевяцікласнік Аляксандр КУРГЕЙ.

Фота Ч. МЕЗІНА.

НА ТЭЛЕЭКРАНЕ—«У СВЕЦЕ ЖЫВЁЛ»

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

На другое пытанне адкажу так: не толькі не перашкаджае, а, наадварот, дапамагае. Мы ж не толькі забяўляем глядача, але і імкнемся пашырыць яго круггляд. А значыць, і свой. Акрамя таго, тэлебачанне развіла ў мяне пачуццё часу, навучыла весці свабодную гутарку з тэлеаудыторыяй, знаходзіць выйсце ў крытычных сітуацыях, быць субяседнікам розных людзей. Гэта вельмі памагае і ў рабоце са студэнтамі. Акрамя таго, падрыхтоўка перадач дае магчымасць пастаянна сустракацца з вядучымі савецкімі і замежнымі вучонымі, што па-за тэлебачаннем бывае нячаста: звычайна ўсе заняты. Так што мне ўдаецца з першых вуснаў атрымаць навішныя звесткі і каштоўныя факты.

— Хто з замежных спецыялістаў прымаў удзел у перадачы?

— Вучоныя з сусветным імем — Бернгард Гржымек, Жак-Іў Кусто, «хросны бацька» міжнароднай Чырвонай кнігі сэр Пітэр Скот. Мне пашанцавала пазнаёміцца з ім у час сумеснай работы ў Міжнародным саюзе аховы прыроды, дзе я працую ў адной з камісій. Яны прыязджалі да нас са сваімі фільмамі, якія мы паказвалі ў спецы-

яльных выпусках нашых перадач, прысвечаных дзейнасці кожнага з іх.

— Як ставяцца да вашай работы на тэлебачанні калегі, згэмыя?

— Большасць, хто бачыць мяне змучаным пасля чарговых здымак, — са спачуваннем. Некаторыя — з іроніяй. Апошняя лічаць, што справа вучонага — рухаць навуку, і толькі. А яе папулярызаванні няхай, маўляў, займаюцца журналісты. Па-мойму, гэта няправільна. Па-першае, неспецыялісту часам даволі складана разабрацца ў той ці іншай праблеме і тым больш памагчы разабрацца ў ёй іншым. Па-другое, зварот да тэлежурналістыкі дапамагае вучонаму хутчэй адчуць рэальны эффект ад сваёй работы. Вось я, напрыклад, рыхтую ва ўніверсітэце за год 5—6 спецыялістаў майго профілю. А работа на тэлебачанні дала мне магчымасць у нейкай ступені рабіць уплыў на ўзровень «экалагічнай адукаванасці» мільёнаў людзей.

— Напэўна, ёсць падставы сцвярджаць, што сёння гэты ўзровень дастаткова высокі...

— Так. Але было б нясправядліва сцвярджаць, што ў гэтым заслуга выключна нашай перадачы. Мы робім толькі невялікую частку вялікай работы. Больш важна, на мой погляд, падкрэсліць тое, што за параўнаўча кароткі

прамежак часу карэнным чынам змяніліся адносіны нашых людзей да прыроды. Пра гэта сведчаць і пісьмы нашых тэлегледачоў. Калі раней гэта былі амаль выключна пісьмы-заяўкі — «пакажыце нам тое, пакажыце нам гэта...», то цяпер глядач просіць нас часцей зрабіць зладзённыя экалагічныя праблемы, крытыкаваць тых, хто робіць шкоду прыродзе.

Значна менш стала ў нас цяпер лёгкадумных «аптымістаў», якія зацаснелі ў думцы, што «прырода ўсё вытрымае». Большасць ясна бачыць, якія гібельныя вынікі могуць мець спажывецкія адносіны чалавека да прыроды, і абараняе яе ў меру сваіх сіл.

— Апошнім часам многа спрэчак вядзецца вакол палявання і так званых «хатніх запаркаў». Якая ваша думка на конт гэтага?

— Я хаджу на паляванне вельмі рэдка і толькі тады, калі трэба папоўніць нашу ўніверсітэцкую калекцыю. Гэта не значыць, што я заўзятая працэўнік палявання. Некаторыя неабдуманая атаясамліваюць паляўнічых з браканьерамі. Браканьер — гэта хуліган, спажывец. Спраўдны ж паляўнічы не наносіць шкоды прыродзе. Ён разумее, што прырода можа даць багаты ўраджай, але каб мець гэты ўраджай, паляўнічы працуе большую частку

года: падкармлівае жывёл, саджае дрэвы і кусты, чысціць вадаёмы. Іменна паляўнічыя ў арганізаваных паляўнічых гаспадарках рэгулярна праводзяць рэіды супраць браканьераў.

Што датычыць «хатніх запаркаў», то я перакананы: суседства з нашымі «братамі меншымі» неабходна чалавеку. Іншая справа — якіх жывёл варта заводзіць, а якіх не. Мяне хвалюе, напрыклад, тое, што некаторыя людзі часта неабдуманая, а іншы раз з прэстыжных меркаванняў, заводзяць у кватэры экзатычных жывёл: малпаў, змей, кракадзілаў, львоў, тыграў... Я сам ні за што не прывозіў бы з экспедыцый рэдкіх жывёл і не трымаў бы іх дома, калі б не быў спецыялістам, не ведаў дасканала, як іх даглядаць. Бо малейшае няведанне ў гэтай справе абарочваецца трагедыяй не толькі для жывёл, але і для тых, хто іх трымае. Таму ў звычайнай гарадской кватэры лепш трымаць толькі прывычных усім нам хатніх жывёл: сабак, кошак, хамякоў, рыбак...

— У пачатку нашай размовы вы казалі, што пішаце новую кнігу. Пра што яна?

— Якраз пра перадачу «У свеце жывёл». Сабралася многа цікавага матэрыялу, які, на жаль, іншы раз застаецца за кадрам...

Гумар

— Калі я пачынаў сваю кар'еру, у мяне не было нічога, акрамя ўласнага розуму!

— Так, вельмі многія ў наш час пачынаюць з нуля...

— Скажыце, пан капітал, за што вы атрымалі медаль?

— Я выратаваў цэлы полк.

— Якім чынам?

— Прыстравіў палкавога повара!

У вялікай зале філармоніі выступала спявачка. Арвідсан крыху спазніўся, і капельдынер не пускаў яго, паколькі канцэрт ужо пачаўся.

— Паслухайце, — пачаў праціца Арвідсан, — вы толькі крышачку прыдчыніце дзверы, і я праскочу ў шыліну зусім непрыкметна.

— Я б з задавальненнем, але баюся, што астатнія слухачы выскачаць праз гэтую шыліну

з залы, — адказаў капельдынер.

— Чым займаецца ваш сын, які, помніцца, у дзяцінстве прадынуў залатую манету?

— Цяпер ён у банку.

— Вы атрымліваеце з яго працэнты?!

СЕРЬЮ таварыскіх сустрэч правалі баксёры Саветскага Саюза са зборнай ЗША.

У першым паядынку, які завяршыўся ўнічыю — 6:6, Вячаслаў Яноўскі з Віцебска ў вагавай катэгорыі да 63,5 кілаграма перамог Элвіса Нера. Баксёр з Беларусі ў гэтай сустрэчы быў прызнаны лепшым у камандзе СССР. Ён атрымаў спецыяльны прыз.

У БАСЕЙНЕ «Алімпійскі» завяршыліся ўсесаюзныя спаборніцтвы па фігурнаму катанню на вольных лыжах.

Беларускія спартсмены Вольга Паўлава і Аляксандр Мінянок заваявалі сярэбраныя ўзнагароды.

ДОБРА выступіла каманда Беларусі на трэціх Усесаюзных зімніх сельскіх спартыўных гульнях.

Асабліва вызначыліся біятлісты. Галіна Лектарава заняла два першыя месцы на дыстанцыях 8 і 5 кіламетраў. Ігар Літвінскі — бронзавы прызёр.

Залаты і бронзавы медальі — у беларускага лыжніка Генадзія Січкара.

НА ЛЁГКААТЛЕТЫЧНЫХ спаборніцтвах на прызы газеты «Известия» якія прайшлі ў Ленінградзе, першае месца заняў гамяльчанін Уладзіслаў Патапенка ў скачках у даўжыню.

Другія месцы на дыстанцыі 60 метраў з бар'ерамі і 200 метраў дасталіся мінчаніну Ігару Казанаву.

НА УСЕСАЮЗНЫХ турніры па бадмінтону паміж выдатнага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча А. Мяснікова па два першыя месцы занялі беларускія спартсмены Аляксандр Скрышко і Святлана Бялясава.

ДЗЕСЯЦІКЛА С Н І К мінскай школы № 103 Барыс Гельфанд перамог на юнацкім першынстве краіны па шахматах. У аднаццаці партыях ён набраў дзевяць ачкоў.

САВЕЦКІЯ гандбалісты выйшлі пераможцамі міжнароднага турніру «Кубак Балтыкі».

У рашаючым паядынку яны выйгралі ў першай каманды Польшчы: 25:24. За зборную СССР добра гулялі мінчане Юрый Шаўцоў і Аляксандр Каршаневіч.

УСЕСАЮЗНЫЯ спаборніцтвы па скачках у вадзе прайшлі ў Мінску. У ліста пераможцаў мінчане Аляксандр Партноў, Вольга Хінко, Авікэла Стасюкевіч, Ірына Сідарава, Аляксандр Гладчанка, Святлана Аляксеева і Андрэй Квачынскі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 272